

ФУНКЦІОНУВАННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОГО МЕХАНІЗМУ ЗБАЛАНСОВАНОГО ЛІСОГОСПОДАРСЬКОГО ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ

С.М. Данькевич

*Інститут агроекології і природокористування НААН (м. Київ, Україна)
e-mail: spalianychko@ukr.net; ORCID: 0000-0003-2597-4461*

Науково-теоретичні передумови функціонування фінансово-економічного механізму збалансованого використання земель лісогосподарського призначення досліджувалися через аналіз еколого-економічних аспектів окремих чинників відповідно з очікуваним станом лісових екосистем внаслідок лісогосподарського землекористування. Дослідження базуються на звітах Державного агентства лісових ресурсів України за 2016–2020 рр., офіційних даних Forest Stewardship Council®. Досліджено вплив лісовідновлення на рівень лісової сертифікації в Україні, оцінено кореляційну залежність обсягів капітальних інвестицій від стану лісової сертифікації. Проведено оцінку можливих тенденцій динаміки забезпечення лісогосподарського землекористування капітальними інвестиціями на перспективу, звільненої від впливу індивідуальних особливостей окремих періодів (за сучасних умов лісистості та стану лісової сертифікації), а також оцінку можливих тенденцій із врахуванням впливу оптимальних показників лісистості та проведення лісової сертифікації в повному обсязі. Запропоновано авторський підхід щодо теоретико-методологічних підходів і методичних положень стосовно формування алгоритму реалізації фінансово-економічного механізму збалансованого використання земель лісогосподарського призначення, результуючий вплив якого спрямовано на узгодження екологічної, економічної та соціальної складових. Запропоновано теоретичні підходи до формування системи принципів збалансованого лісогосподарського землекористування, які дають можливість узгодити різноспрямовані інтереси виробників з екологічними та соціально-економічними запитами суспільства; теоретичні підходи до організаційно-економічного забезпечення управління землями лісогосподарського призначення, які відрізняються комплексним використанням інтегрованої системи інструментів фінансово-економічного механізму досягнення збалансованого використання земель лісогосподарського призначення. Обґрунтовано, що функціонування фінансово-економічного механізму забезпечить екологізацію господарської діяльності на землях лісогосподарського призначення, підвищення економічної та соціальної результативності лісогосподарського землекористування, консолідацію управлінських аспектів навколо стратегічних завдань та пріоритетів, визначених Основними засадами державної екологічної політики України на період до 2030 р.

Ключові слова: *землі лісогосподарського призначення, інструменти, лісова сертифікація, лісистість, капітальні інвестиції.*

ВСТУП

На сьогодні в умовах природного погіршення стану лісових земель виникає потреба в забезпеченні збалансованого лісогосподарського землекористування, як адаптивного механізму захисту навколишнього середовища [1; 2]. «Лісове господарство серед галузей економіки має основоположне значення для України, оскільки пов'язане не тільки з виробництвом сировини, товарної лісової продукції, але й є чинником, що впливає на екологічну без-

пеку держави» [3]. Важливо забезпечити баланс між цілями збереження лісів, їх здатністю надавати екосистемні послуги, економічною потребою у вирубці лісів та правом громад отримувати прибуток від експлуатації лісів [4]. Основними засадами (стратегією) державної екологічної політики України на період до 2030 р. [5] передбачено впровадження збалансованого лісоуправління, розширене відтворення лісів. «Невідповідність між наявною практикою господарювання та правовими нормами, що регулюють використання лісових ресурсів

і земельного фонду; суперечність між зовнішнім середовищем, у якому функціонують лісгосподарські підприємства, і державним регулюванням галуззю» свідчать про потребу в нових підходах до розробки стратегій розвитку механізмів управління лісовим господарством [6]. У контексті викладеного, необхідно з'ясувати аспекти функціонування фінансово-економічного механізму збалансованого використання земель лісгосподарського призначення.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Проблематика забезпечення збалансованого землекористування є предметом багатьох економічних досліджень вітчизняних вчених, що є надзвичайно актуальним в умовах сьогодення. Пріоритети формування підґрунтя розвитку збалансованого землекористування розглядаються у працях Фурдичка О.І. [2; 9], Дребот О.І. [2; 6; 9; 12], Боцули О.І. [6], Височанської М.Я. [6], Паляничко Н.І. [2], Яремка Ю.І. [10], Яремка О.П. [9], Опенька І.А. [22] та інших вчених [9; 17]. Теоретико-методологічні підходи до функціонування економічних інструментів у сфері управління земельними ресурсами та землекористуванням у лісовому господарстві досліджено в працях Лицура І. [3], Третьяка А., Третьяк В. [4], Дубаса Р.Г. [20], Ткачів С.М. [7], Gualotíña Parra J.A. [8], Голян В.А. [11], Лесюк Г. [13] та інших вчених [14; 19; 21]. Незважаючи на певний науковий доробок, еколого-економічна ситуація в лісгосподарському землекористуванні України на сьогодні зумовлює необхідність подальшого дослідження й обґрунтування широкого спектра теоретичних і прикладних аспектів особливостей функціонування фінансово-економічного механізму забезпечення збалансованого використання земель лісгосподарського призначення.

МАТЕРІАЛИ ТА МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕНЬ

Використано методи: діалектичний метод пізнання для аналізу наукових праць вчених щодо проблематики збалансованого

використання земель лісгосподарського призначення; метод аналогій (перенесення закономірностей розвитку одного процесу з певними поправками на інший процес чи територію); статистичний (ґрунтується на кількісних показниках, які дають можливість зробити висновок про темпи розвитку процесу); кореляційного аналізу (виявлення чинників, від яких істотно залежить прогноз; з'ясування взаємозв'язків, їх співвідношення з прогнозованим явищем під дією певних факторів), графічний, абстрактно-логічний (теоретичні узагальнення та формулювання висновків), трендовий аналіз (визначення основної тенденції динаміки показників). Дослідження базується на звітах Державного агентства лісових ресурсів України, офіційних даних Forest Stewardship Council®, звітності 288-ми державних лісгосподарських підприємств (держлісгоспів), які координуються Державним агентством лісових ресурсів України. Показники щорічних звітів за 2016–2020 рр. держлісгоспів, які на місцевому рівні здійснюють ведення лісового господарства на 73% площі лісів України, були консолідовані в розрізі регіонів за обласними управліннями лісового та мисливського господарства (ОУЛМГ), а також згруповані за природно-кліматичними зонами України: Полісся, Лісостеп, Степ та Карпати.

РЕЗУЛЬТАТИ ТА ЇХ ОБГОВОРЕННЯ

Збалансоване використання земель лісгосподарського призначення — це система заходів, за якої досягається динамічна рівновага лісокористування з екологічною системою на основі врахування природних якостей лісових екосистем, властивостей земель лісгосподарського призначення, їх цінності та особливостей природно-просторового розташування, що забезпечить отримання широкого спектра соціальних, економічних, екологічних та культурних вигод для нинішнього і майбутніх поколінь. «Збалансоване використання земель лісгосподарського призначення повинно забезпечувати високу продуктив-

ність лісів та лісовирощування, збільшити стійкість деревостанів як до природних, так і до антропогенних впливів, а також оптимізувати обсяги і форми рубок та лісовідновлення» [7]. Вчені [8] згрупували критерії збалансованості у п'ять груп на основі зон впливу: інфраструктура; сталий розвиток; екологія — природні ресурси; економіка — продуктивність; соціальний розвиток. Стан збалансованості лісогосподарського землекористування є дуже чутливим до багатьох екологічних та економічних чинників [2]. Недоліки лісогосподарської діяльності залежно від сфери їх прояву та пріоритетності поділяються на організаційно-правові, економіко-фінансові, соціальні, екологічні та просторові [6]. Вченими [9] запропоновано розпочати пошук шляхів збалансованого розвитку й підвищення ролі лісових екосистем із формування фінансово-економічних механізмів.

Інтенсивність використання лісових ресурсів та зміни у кількості лісових насаджень є індикаторами екологізації господарської діяльності [10]. Стимулювальними інструментами, які забезпечать збалансування екологічних, економічних і соціальних складових використання земель лісогосподарського призначення є видворення лісів, сертифікація, удосконалення інституціонального поля, удосконалення системи управління, комплексний моніторинг, доступ до інформації, податкове регулювання, стабільне інвестиційне середовище [2]. Вчені зазначають про необхідність «розширення спектра функцій управління лісовими ресурсами на регіональному та місцевому рівнях, щоб забезпечити кореспондування пріоритетів соціально-економічного піднесення територіальних громад і пріоритетів розвитку територіального лісогосподарського комплексу» [11]. Лісова сертифікація вважається найефективнішим екологічним інструментом управління лісогосподарським землекористуванням, що забезпечує збалансування екологічних та соціальних функцій лісів і відноситься до показників оцінки сталості [12–15]. Незважаючи на те, що відповідно до Лісового кодексу метою

лісової сертифікації є забезпечення збалансованого ведення лісового господарства, в Україні станом на жовтень 2021 р. площа FSC-сертифікованих лісів становить 3718 тис. га, тобто лише 36% лісових ділянок країни, тоді як у грудні 2020 р. цей показник становив 43% [16].

Зміни лісового покриву належать до екологічних критеріїв стану збалансованості землекористування [17]. З метою забезпечення збалансованого природокористування, охорони лісових екосистем, підтримки їх цілісності та функцій життєзабезпечення Міністерством захисту довкілля та природних ресурсів України наказом від 22.07.2021 р. № 494 затверджено нормативи оптимальної лісистості різних регіонів України [18]. Беручи за орієнтир Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 р. [5], якими до завдань забезпечення сталого розвитку природно-ресурсного потенціалу віднесено забезпечення оптимальної лісистості, нами досліджено стан лісовідновлення та рівень лісової сертифікації в Україні (*табл.*). Лісова сертифікація забезпечує створення умов для збалансованого вирішення економічних, екологічних та соціальних питань у лісовому секторі [19]. Втім, простежується значна нерівномірність за регіональною ознакою стану сертифікації лісів в Україні та негативна тенденція створення лісових культур у лісовому фонді сфери управління Держлісагентства України (див. *табл.*).

Вчені [20], досліджуючи чинники підвищення інвестиційної привабливості лісової сфери України, зазначають про важливу роль лісової сертифікації у сприянні розвитку інвестиційного клімату. Нами досліджено залежність обсягів капітальних інвестицій у регіональному розрізі від стану сертифікації лісів з урахуванням річного часового лагу (*рис. 1*). Частка варіації показника капітальних інвестицій оцінювалася за допомогою коефіцієнта детермінації, значення якого становило 0,695. Коефіцієнт кореляції (щільність зв'язку між факторами) є значним $r=0,8336$.

Динаміка обсягів FSC-сертифікованих лісів та створення лісових культур, тис. га

Область		Стан лісової сертифікації			Створення лісових культур у лісовому фонді		
		на 12.01.2017	на 16.10.2021	відхилення	2016	2020	відхилення
Полісся	Волинська	533,5	466,8	-22,1	2,21	2,92	0,71
	Житомирська	371,3	724,6	159,1	5,26	4,62	-0,64
	Рівненська	737,1	409,0	-89,7	4,19	3,50	-0,69
	Чернігівська	341,5	401,4	29,8	2,62	1,84	-0,78
Лісостеп	Вінницька	97,5	133,8	7,9	1,55	1,10	-0,45
	Київська	91,6	261,1	131,4	2,91	2,22	-0,69
	Полтавська	0	63,6	33,2	1,78	0,93	-0,85
	Сумська	0	87,9	87,9	1,29	0,90	-0,39
	Тернопільська	29,0	147,8	4,1	0,66	0,56	-0,10
	Харківська	0	0	0	1,05	0,56	-0,49
	Хмельницька	0	186,5	85,9	1,14	0,83	-0,31
	Черкаська	36,1	99,9	37,8	1,47	1,06	-0,41
Степ	Дніпропетровська	0	0	0	0,22	0,31	0,09
	Донецька	0	0	0	0,26	0,16	-0,10
	Запорізька	0	0	0	0,08	0,44	0,36
	Кіровоградська	0,0	73,5	35,8	0,84	0,35	-0,49
	Луганська	0	0	0	1,01	0,78	-0,23
	Миколаївська	0	0	0	0,24	0,22	-0,02
	Одеська	0	0	0	0,22	0,06	-0,16
	Херсонська	0	0	0	0,30	0,12	-0,18
Карпати	Закарпатська	256,0	404,0	-306,8	1,41	0,74	-0,67
	Івано-Франківська	232,4	368,7	-26,2	1,26	0,83	-0,43
	Львівська	0,0	504,0	-395,2	1,55	0,72	-0,83
	Чернівецька	147,2	171,9	28,2	0,82	0,37	-0,45

Примітка: сформовано автором за даними звітів Держлісагентства України та за даними [16].

Інвестиції є ключовим фактором забезпечення сталого розвитку економіки [21]. Втім, до сьогодні результативність використання земель лісгосподарського призначення демонструє негативні тенденції стосовно обсягів капітальних інвестицій. Так, за 2018 р. держлісгоспи сфери управління Держлісагентства України освоїли близько 829 млн грн капітальних інвестицій, за 2019 р. – 430,9 млн грн, за 2020 р. – лише 341,4 млн грн. Використовуючи дані звітів Держлісагентства України за попередні роки, нами побудовано графіки тренду капітальних інвестицій держлісгоспів сфери управління Держлісагентства України на період до 2030 р. для базового сценарію без впливу індивідуальних особливостей окремих періодів (рис. 2). На рис. 2 у ви-

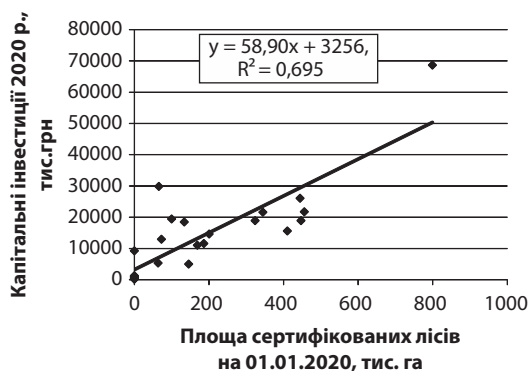

Рис. 1. Кореляційна залежність обсягів капітальних інвестицій від стану лісової сертифікації

Примітка: сформовано автором за даними звітів Держлісагентства України та за даними [16].

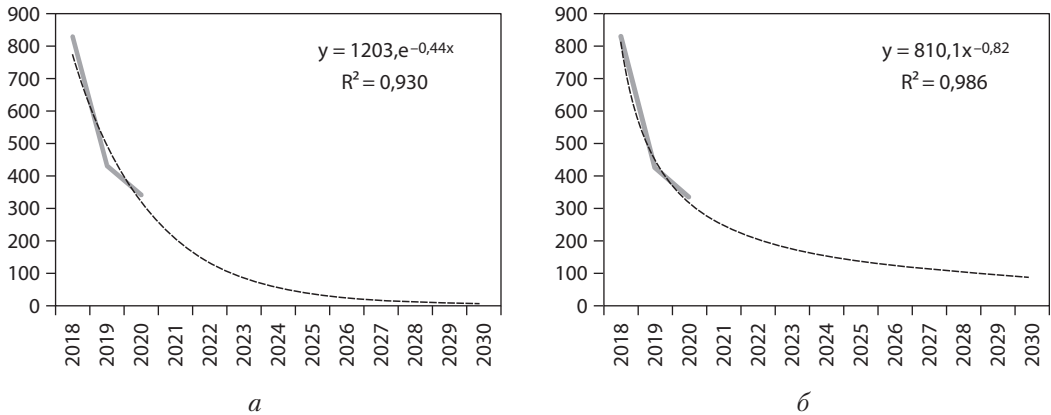

Рис. 2. Прогноз показника капітальних інвестицій держлісгоспів сфери управління Держлісагентства України до 2030 р.: а — за експоненціальної моделі; б — за ступеневої моделі

Примітка: сформовано автором за даними звітів Держлісагентства України.

падку а) зображено прогнозне (на 2020–2030 рр.) значення показника капітальних інвестицій із використанням експоненціальної моделі — максимально можливе значення; у випадку б) із використанням ступеневої моделі. Прогнозний показник капітальних інвестицій в обох випадках має негативну тенденцію до зменшення у 2030 р. На обох побудованих математичних моделях значення коефіцієнта кореляції наближається до одиниці, тобто спостерігаємо тісний кореляційний зв'язок, що відображає математичну залежність.

Отримані результати, які показано на рис. 2, свідчать про незбалансованість обсягів капітальних інвестицій у лісгосподарське землекористування. Оскільки простежується зв'язок між створенням лісових культур у лісовому фонді та обсягами лісової сертифікації, а лісова сертифікація є стимулювальним чинником залучення капітальних інвестицій у господарську діяльність на землях лісгосподарського призначення, побудовано оціночний графік можливих тенденцій зростання капітальних інвестицій до 2030 р. держлісгоспів сфери управління Держлісагентства України для кожного регіону окремо за умови досягнення оптимальної лісистості та використання повною мірою інструмен-

ту лісової сертифікації (рис. 3). Враховано одночасно вплив двох чинників: лісистості та лісової сертифікації (без впливу інших індивідуальних особливостей), що демонструє потенційну можливість отримання додаткових джерел інвестиційних надходжень у сектор лісгосподарського землекористування.

Важливо відмітити, що у дослідженні не ставилася мета розрахувати точні прогнозні показники, а досліджувалася концептуальна тенденція забезпечення збалансованого використання земель лісгосподарського призначення за умов впливу стимулювальних чинників. Результати проведених розрахунків є підтвердженням гіпотези дослідження щодо впливу інструментів фінансово-економічного механізму на процес забезпечення збалансованості лісгосподарського землекористування. Отже, вбачається можливим коригувати аспекти лісгосподарського землекористування певними важелями впливу, що відкриває шлях до врахування оптимальних критеріїв збалансованості лісгосподарського землекористування, на підставі яких за результатами прогнозування будуть задіяні певні інструменти. Зазначене, своєю чергою, вимагає моніторингу та аналізу отриманих результатів. Отже,

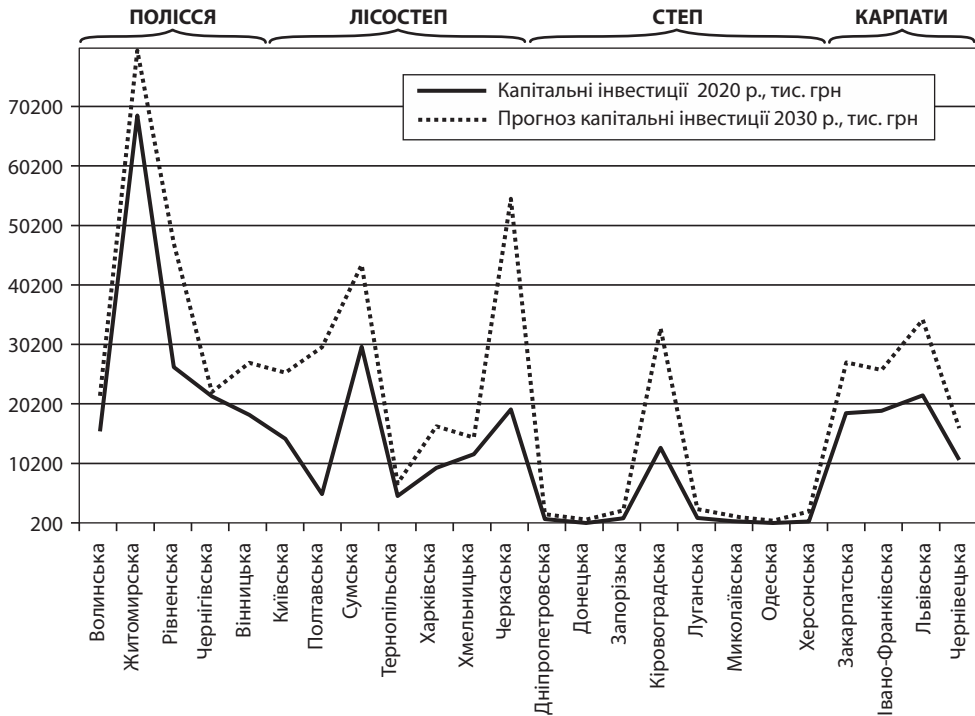

Рис. 3. Порівняльний аналіз прогнозу зміни капітальних інвестицій держлісгоспів сфери управління Держлісагентства України за регіонами за умов оптимальної лісистості та повного проведення лісової сертифікації, 2020–2030 рр.

Примітка: розраховано автором за даними звітів Держлісагентства України.

реалізація фінансово-економічного механізму збалансованого використання земель лісгосподарського призначення потребує опрацювання послідовності дій алгоритму цього процесу (рис. 4).

За час опрацювання алгоритму реалізації фінансово-економічного механізму збалансованого використання земель лісгосподарського призначення нами розглянуто широку специфікацію інструментів екологічного, організаційного, економічного та фінансового спрямування. Запропоновано концептуальну модель (див. рис. 4) реалізації фінансово-економічного механізму збалансованого використання земель лісгосподарського призначення, що полягає у дотриманні певного алгоритму та етапності:

I. Визначення оптимальних / нормативних критеріїв лісгосподарського землеко-

ристування задля забезпечення екологічної, економічної та соціальної збалансованості використання земель лісгосподарського призначення.

II. Прогнозування стану збалансованості та визначення очікуваних екологічних, економічних та соціальних ефектів використання земель лісгосподарського призначення на перспективу.

III. Функціонування стимулювальних інструментів фінансово-економічного механізму збалансованого використання земель лісгосподарського призначення полягає в синергетичному ефекті впливу важелів на досягнення динамічної рівноваги лісокористування з екологічною системою, що забезпечить отримання широкого спектра соціальних, економічних, екологічних та культурних вигід для нинішнього і майбутніх поколінь. У зазначеному ас-

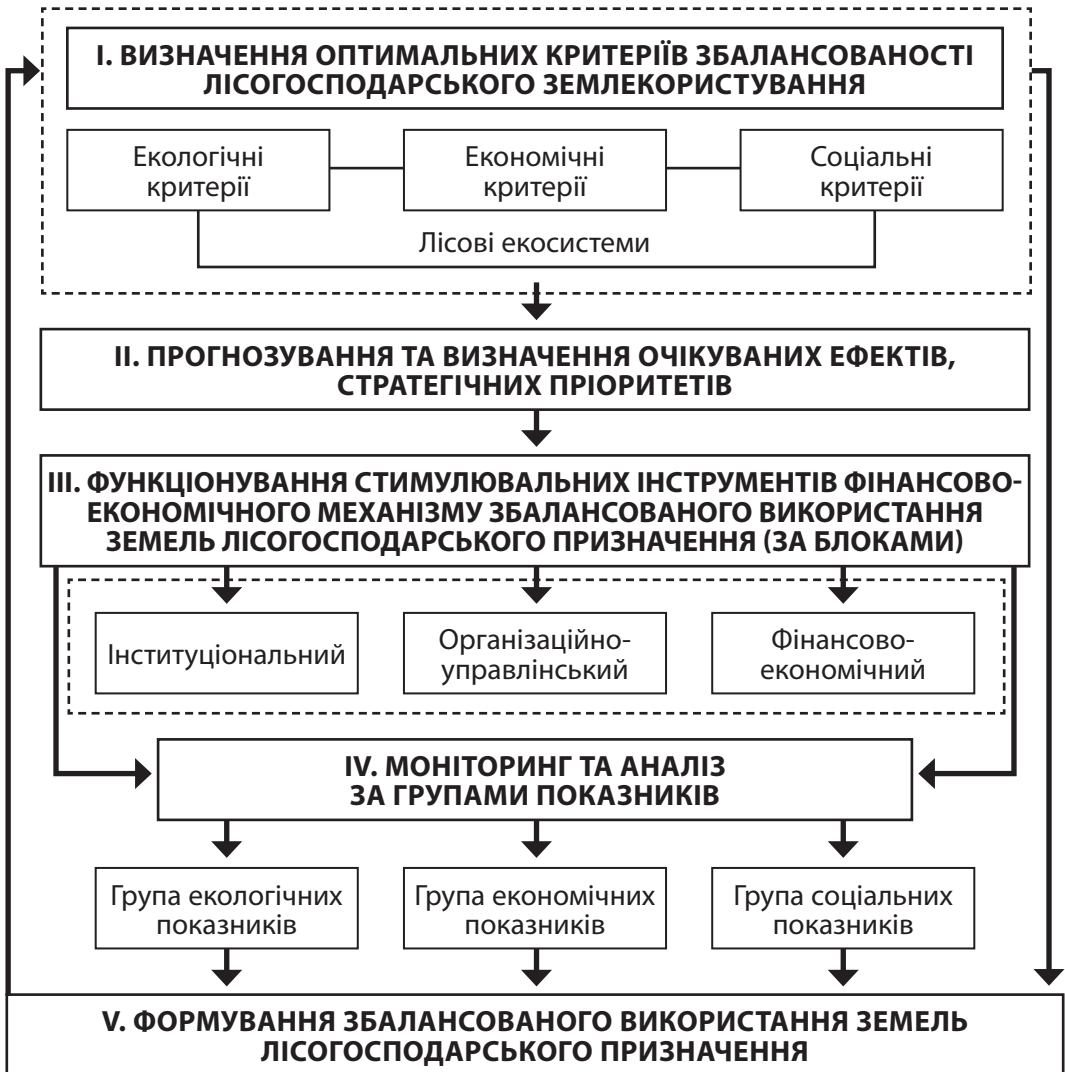

Рис. 4. Модель алгоритму реалізації фінансово-економічного механізму збалансованого використання земель лісгосподарського призначення

Примітка: сформовано автором.

пекті модель ґрунтується на інституціональному, організаційно-управлінському та фінансово-економічному забезпеченні збалансованого лісгосподарського землекористування.

IV. Моніторинг та аналіз за групами показників має певні особливості, пов'язані з необхідністю розширення інформаційної бази моніторингу такими цільовими гру-

пами показників: екологічні показники, що підкреслюють збереження і збалансоване використання лісових екосистем, та показники, що підкреслюють соціальні й економічні поліпшення.

V. Формування збалансованого використання земель лісгосподарського призначення. Тобто, на основі впровадження попередніх чотирьох етапів вказаного ме-

ханізму забезпечується збалансоване використання земель лісогосподарського призначення, яке має стати містком між підвищенням продуктивності ресурсів, станом лісових екосистем, добробутом населення і матиме ключове значення для досягнення цієї мети з мінімальними компромісами.

Наведений алгоритм реалізації фінансово-економічного механізму збалансованого використання земель лісогосподарського призначення передбачає взаємозв'язок сукупності елементів, які дають можливість впливу на суб'єктів лісогосподарського землекористування, перетворення земельних ресурсів у повноправні фінансові активи та інвестиційні ресурси. Цим відкривається ряд можливостей удосконалення управління лісовою діяльністю на національному рівні, своєю чергою, національні плани дій будуть інтегровані в регіональні програми соціально-економічного розвитку та деталізовані на рівні регіональних планів дій щодо забезпечення збалансованості використання земель лісогосподарського призначення. Отже, концеп-

туальна модель реалізації фінансово-економічного механізму збалансованого використання земель лісогосподарського призначення забезпечить консолідацію управлінських аспектів навколо стратегічних завдань та пріоритетів, визначених Основними засадами державної екологічної політики України на період до 2030 р. [5].

Структура функціонування фінансово-економічного механізму забезпечення збалансованого використання земель лісогосподарського призначення прямо та опосередковано закладає екологічну домінанту в діяльності на землях лісогосподарського призначення. «Основоположний принцип збалансованої організації використання земель лісогосподарського призначення має бути зорієнтований на безперервне, рівномірне, невиснажливе використання лісів» [22]. Обравши основні принципи державної екологічної політики [5; 23; 24], нами сформовано систему принципів збалансованого лісогосподарського землекористування (рис. 5). Отже, фундаментом фінансово-економічного механізму

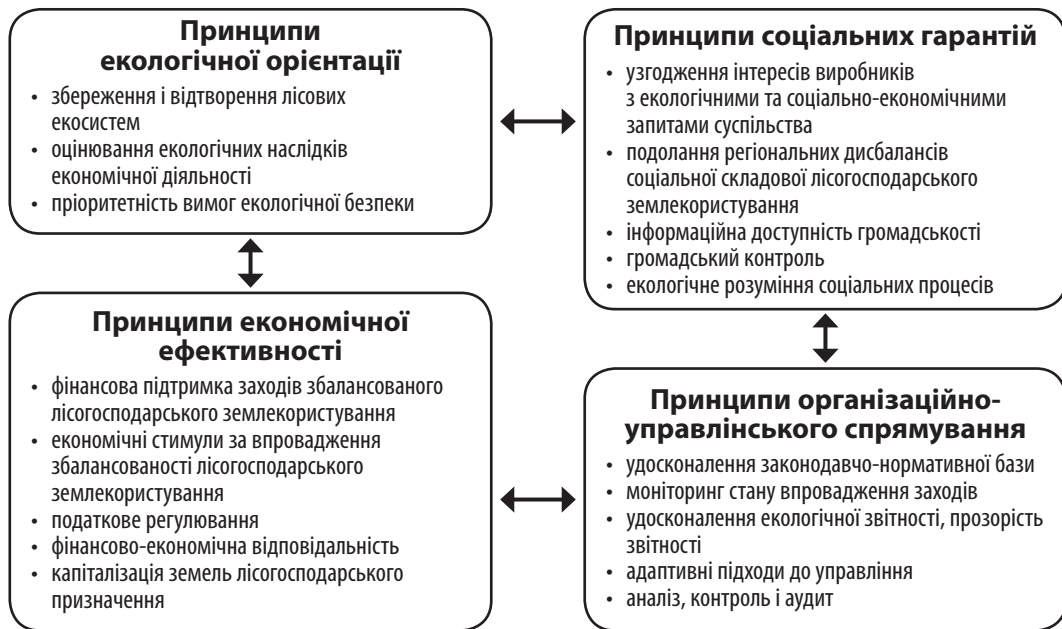

Рис. 5. Схема принципів збалансованого лісогосподарського землекористування

Примітка: сформовано автором.

збалансованого використання земель лісогосподарського призначення є система принципів екологічного, соціально-економічного, інституціонального, правового, організаційно-управлінського спрямування.

Взаємодія цих принципів має циклічний характер і носить комплексний і системний вплив на формування стратегій управління використанням земель лісогосподарського призначення. Практична реалізація викладеної схеми взаємозв'язків між принципами збалансування лісогосподарського землекористування сприяє функціонуванню фінансово-економічного механізму, який виконуватиме регулювальну роль екологізації господарської діяльності на землях лісогосподарського призначення та буде спрямований на підвищення економічної та соціальної результативності лісогосподарського землекористування.

ВИСНОВКИ

Встановлення закономірностей, що відображають причинно-наслідкові зв'язки між показниками, характеризують перебіг певних позитивних чи негативних процесів у лісогосподарському землекористуванні, за допомогою яких можна прогнозувати екологічні наслідки господарського використання земель лісогосподарського призначення. На основі проведених економіко-математичних розрахунків доведено, що

сприятливими чинниками для забезпечення збалансованого використання земель лісогосподарського призначення в національній економіці є відтворення лісів до оптимального рівня лісистості, сертифікація лісів, капітальні інвестиції. Обґрунтовано, що питання, пов'язані з використанням земель лісогосподарського призначення, мають вирішуватись цілісним, послідовним, узгодженим та взаємодоповнювальним чином через оцінку масштабів та інтенсивності впливу лісогосподарської діяльності на стан лісових земель на національному, регіональному та місцевому рівнях із метою сприяння збалансованому лісогосподарському землекористуванню в його економічному, соціальному та екологічному аспектах. На цій основі подано авторське трактування послідовності дій (алгоритму) щодо реалізації фінансово-економічного механізму збалансованого використання земель лісогосподарського призначення. За результатами дослідження запропоновано принципи збалансованого лісогосподарського землекористування, що забезпечить підґрунтя стосовно комплексного використання інтегрованої системи фінансово-економічних інструментів, які спрямовано на досягнення збалансованого використання земель лісогосподарського призначення відповідно до напрямків державної політики та євроінтеграційних намірів України.

ЛІТЕРАТУРА

1. Furdychko O. et al. Scientific basis of organization of ecologically safe land use. *Збалансоване природокористування*. 2021. № 2. С. 5–12. DOI: 10.33730/2310-4678.2.2021.237991
2. Фурдичко О.І. та ін. На шляху до збалансованості лісогосподарського землекористування України: еколого-економічний аспект. *Agricultural and Resource Economics E-Journal*. 2021. Vol. 7. № 4. Р. 218–244. DOI: <https://doi.org/10.51599/are.2021.07.04.12>
3. Лицур І., Карпук А. Механізм фіскального регулювання лісогосподарування. *Економіка природокористування і сталий розвиток*. 2018. № 1–2 (20–21). С. 67–72. URL: http://ecos.kiev.ua/share/upload/journal_1_2.pdf
4. Tretiak A. et al. The value added chain in the mechanism of public-private partnership for the development of the land use economy of rural territories. *Agricultural and Resource Economics*. 2020. Vol. 6 (3). Р. 112–134. DOI: <https://doi.org/10.51599/are.2020.06.03.07>
5. Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року: Закон України від 28.02.2019 р. № 2697-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2697-19>.
6. Дребот О.І., Боцула О.І., Височанська М.Я. Концептуальні підходи до збалансованого користування землями лісогосподарського призначення. *Вісник аграрної науки*. 2019. № 12 (801). С. 66–72. URL: https://agrovisnyk.com/pdf/ua_2019_12_10.pdf.
7. Ткачів С.М. Концептуальні засади формування платежів за користування землями лісогосподарського призначення. *Інвестиції: практика та досвід*. 2017. № 19. С. 38–41. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/19_2017/9.pdf
8. Gualotuña Parra J.A. et al. An Analytical Approach to Assess the Influence of Expert Panel Answer on

- Decision Making: The Case of Sustainable Land Use in Ribadavia Banda Norte, Salta (Argentina). *Sustainability*. 2021. Vol. 13 (12). P. 6705. DOI: <https://doi.org/10.3390/su13126705>
9. Фурдичко О.І., Дребот О.І., Яремко О.П., Бобко А.М. Державне лісівництво і земельна реформа в Україні: стан і проблеми реформування та розвитку лісгосподарського виробництва. *Агросвіт*. 2021. № 5–6. С. 24–33. URL: http://www.agrosvit.info/pdf/5-6_2021/5.pdf
 10. Еколого-економічні засади раціонального землекористування в межах Південно-Степової зони України: колективна моногр. / за ред. Яремко Ю.І. Херсон: ПП «Резнік», 2018. 180 с. URL: <http://www.ksau.kherson.ua/files/2019.09>
 11. Голян В.А., Голуб О.А. Фінансове забезпечення пріоритетів розвитку лісгосподарського комплексу: диверсифікація форм і засобів. *Проблеми економіки*. 2016. № 3. С. 31–39. URL: https://ndc-irp.org/media/ndc_old/documents/Problem_03_2016.pdf
 12. Дребот О.І. Інституціоналізація лісового сектора економіки в контексті сталого розвитку України: моногр. Київ: ДІА, 2012. 336 с.
 13. Lesiuk H., Soloviy I. and Dubovich I. Ukrainian forest governance system in the context of institutional reforms: diagnosis of performance. *Forestry ideas*. 2020. Vol. 26. No 2 (60). P. 380–393. URL: https://forestry-ideas.info/issues/issues_Index.php?pageNum_rsIssue=1&totalRows_rsIssue=22&journalFilter=67
 14. Debkov N. State of forest management certification in Russia by the end of 2016. *Forestry Ideas*. 2019. Vol. 25. № 1 (57). P. 20–36. URL: https://forestry-ideas.info/issues/issues_Index.php?journalFilter=63
 15. Базовий звіт з лісового господарства в Німеччині з рекомендаціями для України. URL: https://ard-ukraine.de/images/2018/APR/APD_APR_02_2018_ukr.pdf
 16. Forest Stewardship Council®: вебсайт. URL: <https://ua.fsc.org/ua-uk/fsc-facts-figures-in-ukraine>
 17. Gutiérrez Rodríguez L. et al. Socioeconomic and environmental effects of China's Conversion of Cropland to Forest Program after 15 years: a systematic review protocol. *Environmental Evidence*. 2015. Vol. 4. P. 6. DOI: <https://doi.org/10.1186/s13750-015-0033-8>
 18. Про затвердження показників регіональних нормативів оптимальної лісистості території і мінімально необхідної захисної лісистості агроландшафтів України. Наказ Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України від 22.07.2021 № 494. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1043-21#Text>
 19. Гайда Ю.І. Сертифікація лісів як інструмент екологічного маркетингу лісгосподарських підприємств. *Електронний журнал «Ефективна економіка»*. 2015. № 1. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=3711>
 20. Дубас Р.Г. Екологічна сертифікація лісів як чинник підвищення інвестиційної привабливості лісової сфери України. *Інвестиції: практика та досвід*. 2012. № 1. С. 4–6. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/1_2012/3.pdf
 21. Онегіна В., Вітовський Ю. Інвестиції та земельна реформа в сільському господарстві в Україні. *Agricultural and Resource Economics*. 2020. Vol. 6 (4). P. 187–210. DOI: <https://doi.org/10.51599/are.2020.06.04.10>
 22. Опенько І.А. Еколого-економічні засади раціонального використання та охорони земель лісгосподарського призначення в умовах децентралізації влади: дис. ... д-ра. екон. наук: 08.00.06. Київ, 2021. 551 с. URL: https://nubip.edu.ua/sites/default/files/u145/dis_openko.pdf
 23. Про охорону навколишнього природного середовища. Закон України від 25.06.1991 № 1264-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12#Text>
 24. Про затвердження Порядку ведення лісовпорядкування. Наказ Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України від 22.07.2021 № 494. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/RE37266?an=1>

REFERENCES

1. Furdychko, O. et al. (2021). Scientific basis of organization of ecologically safe land use. *Zbalansovane pryrodokorystuvannya — Balanced nature management*, 2, 5–12. DOI: 10.33730/2310-4678.2.2021.237991 [in English].
2. Furdychko, O. et al. (2021). Na shliakhu do zbalansovanosti lisohospodarskoho zemlekorystuvannya Ukrainy: ekolohe-ekonomichnyi aspekt [On the way to balance of forestry land use of Ukraine: ecological-and-economic aspect]. *Agricultural and Resource Economics: International Scientific E-Journal*, 7 (4), 218–244. DOI: <https://doi.org/10.51599/are.2021.07.04.12> [in Ukrainian].
3. Lytsur, I. & Karpuk, A. (2018). Mekhanizm fiskalnoho rehuliuвання lisohospodariuvannya [Mechanism of fiscal regulation of forestry]. *Ekonomika pryrodokorystuvannya i stalyy rozvytok — Environmental economics and sustainable development*, 1–2 (20–21), 67–72. URL: http://ecos.kiev.ua/share/upload/journal_1_2.pdf [in Ukrainian].
4. Tretiak, A. et al. (2020). The value added chain in the mechanism of public-private partnership for the development of the land use economy of rural territories. *Agricultural and Resource Economics*, 6, 3, 112–134. DOI: <https://doi.org/10.51599/are.2020.06.03.07> [in English].
5. Pro Osnovni zasady (stratehii) derzhavnoi ekolohichnoi polityky Ukrainy na period do 2030 roku: Zakon Ukrainy vid 28.02.2019 r. № 2697-VIII [On the basic principles (strategies) of the state environmental policy of Ukraine for the period until 2030: Law of Ukraine dated 28.02.2019, No. 2697-VIII]. *Zakon Rada*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2697-19> [In Ukrainian].
6. Drebot, O.I., Botsula, O.I. & Vysochanska, M.Ia. (2019). Kontseptualni pidkhody do zbalansovanoho korystuvannya zemliamy lisohospodarskoho pryznachennia [Conceptual approaches to the balanced use of forest land]. *Visnyk ahrarnoyi nauky — Bulletin of Agrarian Science*, 12, 66–72. URL:

- https://agrovisnyk.com/pdf/ua_2019_12_10.pdf [in Ukrainian].
7. Tkachiv, S. (2017). Kontseptualni zasady formuvannya platezhiv za korystuvannya zemliamy lisohospodarskoho pryznachennia [Conceptual principles of forming payments for use of forest land]. *Investytsiyni: praktyka ta dosvid - Investments: practice and experience*, 19, 38–41. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/19_2017/9.pdf [in Ukrainian].
 8. Gualotuña Parra, J.A. et al. (2021). An Analytical Approach to Assess the Influence of Expert Panel Answer on Decision Making: The Case of Sustainable Land Use in Ribadavia Banda Norte, Salta (Argentina). *Sustainability*, 13 (12). DOI: <https://doi.org/10.3390/su13126705> [in English].
 9. Furdychko, O.I., Drebot, O.I., Yaremko, O.P. & Bobko, A.M. (2021). Derzhavne lisivnytstvo y zemelna reforma v Ukraini: stan i problemy reformuvannya ta rozvytku lisohospodarskoho vyrobnytstva [State forestry and land reform in Ukraine: the state and problems of reforming and developing forestry production]. *Ahrosvit – Agrosvit*, 5–6, 24–33. URL: http://www.agrosvit.info/pdf/5-6_2021/5.pdf [in Ukrainian].
 10. Yaremko, Yu.I. (Ed.). (2018). *Ekoloho-ekonomichni zasady ratsionalnoho zemlekorystuvannya v mezhakh Pivdenno-Stepovoi zony Ukrainy* [Ecological and economic principles of rational land use within the South-Steppe zone of Ukraine]. Kherson. URL: <http://www.ksau.kherson.ua/files/2019.09> [in Ukrainian].
 11. Holian, V.A. & Holub, O.A. (2016). Finansove zabezpechennia pryoritetiv rozvytku lisohospodarskoho kompleksu: dyversyfikatsiia form i zasobiv [Financial Support of the Forestry Complex Development Priorities: Diversification of Forms and Means]. *Problemy ekonomiky – The problems of economy*, 3, 31–39. URL: https://ndc-ipr.org/media/ndc_old/documents/Problem_03_2016.pdf [in Ukrainian].
 12. Drebot, O.I. (2012). *Instytucionalizatsiia lisovogo sektora ekonomiky v konteksti stalogo rozvytku Ukrainy: monohrafiia* [Institutionalization of the forestry sector in the context sustainable development of the Ukraine: a monograph]. Kyiv: DIA [in Ukrainian].
 13. Lesiuk, H., Soloviy, I. & Dubovich, I. (2020). Ukrainian forest governance system in the context of institutional reforms: diagnosis of performance. *Forestry ideas*, 26, 2 (60), 380–393. URL: https://forestry-ideas.info/issues/issues_Index.php?page_Num_rsIssue=1&totalRows_rsIssue=22&journalFilter=67 [in English].
 14. Debkov, N. (2019). State of forest management certification in Russia by the end of 2016. *Forestry Ideas*, 25, 1 (57), 20–36. URL: https://forestry-ideas.info/issues/issues_Index.php?journalFilter=63 [in English].
 15. *Bazovyiy zvit z lisovoho hospodarstva v Nimechchyni z rekomendatsiiami dlia Ukrainy* [Basic report on forestry in Germany with recommendations for Ukraine]. (2018). URL: https://apd-ukraine.de/images/2018/APR/APD_APR_02_2018_ukr.pdf [in Ukrainian].
 16. Forest Stewardship Council®. site. URL: <https://ua.fsc.org/ua-uk-uk/fsc-facts-figures-in-ukraine> [in Ukrainian].
 17. Gutiérrez Rodríguez, L. et al. (2015). Socioeconomic and environmental effects of China's Conversion of Cropland to Forest Program after 15 years: a systematic review protocol. *Environmental Evidence*, 4, 6. DOI: <https://doi.org/10.1186/s13750-015-0033-8> [in English].
 18. Pro zatverdzhennia pokaznykiv rehionalnykh normatyviv optymalnoi lisystosti terytorii i minimalno neobkhdnoi zakhysnoi lisystosti ahrolandschaftiv Ukrainy: Nakaz Ministerstva zakhystu dovkillia ta pryrodnykh resursiv Ukrainy vid 22.07.2021 № 494 [On approval of indicators of regional standards of optimal forest cover of the territory and the minimum necessary protective forest cover of agrolandscapes of Ukraine. Order of the Ministry of Environmental Protection and Natural Resources of Ukraine dated 22.07.2021 No. 494]. *Zakon Rada*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1043-21#Text> [in Ukrainian].
 19. Haida, Yu.I. (2015). Sertyfikatsiia lisiv yak instrument ekolohichnoho marketynhu lisohospodarskykh pidpryemstv [Forest certification as a tool for ecological marketing of forestry enterprises]. *Elektronnyy zhurnal «Efektyvna ekonomika» – E-journal «Effective Economy»*, 1. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3711> [in Ukrainian].
 20. Dubas, R.H. (2012). Ekolohichna sertyfikatsiia lisiv yak chynnyk pidvyshchennia investytsiinoi pryvablyvosti lisovoi sfery Ukrainy [Ecological certification of forests as a factor in increasing the investment attractiveness of the forest sector of Ukraine]. *Investytsiyni: praktyka ta dosvid - Investments: practice and experience*, 1, 4–6. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/1_2012/3.pdf [in Ukrainian].
 21. Onegina, V. & Vitkovskiy, Y. (2020). Investytsii ta zemelna reforma v silskom hospodarstvi v Ukraini [Investments and land reform in agriculture of Ukraine]. *Agricultural and Resource Economics*, 6, 4, 187–210. DOI: <https://doi.org/10.51599/are.2020.06.04.10> [in Ukrainian].
 22. Openko, I.A. (2021). Ekoloho-ekonomichni zasady ratsionalnoho vykorystannia ta okhorony zemel lisohospodarskoho pryznachennia v umovakh de-centralizatsii vlady [Ecological and Economic Basis of Rational Use and Protection of Forestry Land in Conditions of the Decentralization of Power]. *Doctor's thesis*. Kyiv. URL: https://nubip.edu.ua/sites/default/files/u145/dis_openko.pdf [in Ukrainian].
 23. Pro okhoronu navkolyshnoho pryrodnoho sere-dovyshcha: Zakon Ukrainy vid 25.06.1991 № 1264-XII [On environmental protection: Law of Ukraine dated 25.06.1991, No. 1264-XII]. *Zakon Rada*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12#Text> [in Ukrainian].
 24. Pro zatverdzhennia Poriadku vedennia lisovporiadkuvannya: Nakaz Ministerstva zakhystu dovkillia ta pryrodnykh resursiv Ukrainy vid 22.07.2021 № 494 [On approval of the Procedure for forest management: Order of the Ministry of Environmental Protection and Natural Resources of Ukraine dated 22.07.2021, No. 494]. *Zakon Rada*. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/RE37266?an=1> [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції журналу 15.11.2021